

MUSEOVIRASTO
PL 913
00101 HELSINKI
p. (09) 40 501
www.nba.fi

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

1. PERUSTIEDOT

Kunta: Köyliö	Mj-rekisteritunnus: 1000027101		
Nimi: Kuninkaanlähde	Ajoitus: Historiallinen		
Kohteen laji: Tervahauta	Lukumäärä: 2		
Kohteen laajuus:			
Laajuuden arviointiperuste:			
Luokitus kiinteä muinaisjäännös			
Tarkastaja: Leena Koivisto	Tarkastusaika: 13.8.2015		
Suunta ja etäisyys kirkosta: Köyliön kirkosta 5 km eteläkaakkoon			
Sijaintikuvaus: Kuninkaanlähde sijaitsee aivan Kankaanpään kylän keskustassa Pyhän Henrikintien varressa			
Sijaintikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	N: 6780266	E: 251566	Korkeus m mpy: 50
Koordinaattien tarkenne: Läntinen tervahauta (itäinen N 6780262 E 251573)			
Peruskartta: 1134 10 Säkyä			
Rekisterikylä (jos tarpeen): Kankaanpää		Kiinteistötunnus (jos tarpeen):	

2. TAUSTATIEDOT

Aiemmat tiedot: Kankaanpään Kuninkaanlähteen itärannalle on merkitty tervanpolttopaikka jo v. 1707 karttaan (V. Salminen, Köyliön historia, Kankaanpää; Tiluskartta ja selitys 1707-1707 (A48:3/1-2))
Aiemmat löydöt:
Tarkastuslöydöt:
Tarkastusolosuhteet:
Liitteet: karttaote, kuvat
Muuta:

3. TARKASTUSHAVAINNOT

<p>Tarkastuksen syy: Kuninkaanlähteellä käynnistyi kunnostushanke kesällä 2015. Lähteen hiekkapohjan oli peittänyt paksu eloperäinen muta- ja liete kerros, joka haluttiin poistaa. Aikaisemmin kalanviljelylaitoksen käyttöön mennyt lähteen vesi on laitoksen sulkeuduttua taas johdettu Köyliöjärveen. Lähteen patoaltaan tyhjennettyä sen pohjalta tuli esiin puurakenteita, joiden dokumentoimiseksi Kankaanpään kyläyhdistys otti yhteyttä Satakunnan Museoon.</p>
<p>Ympäristö ja maasto: Köyliön Kankaanpään Kuninkaanlähte sijaitsee Pyhän Henrikintien varressa hiekkakankaalla aivan asutuksen keskellä. Lähde on padottu ja sen länsipäästä lähtee laskuoja Köyliöjärveen, joka sijaitsee vain n. 300 m etäisyydellä lähteestä. Laskuojan varressa on sijainnut useampiakin myllyjä, jäljellä on edelleen nk. Martin mylly lähteen länsipäässä.</p>
<p>Arkeologisen kohteen tarkempi kuvaus ja rajaus: Kuninkaanlähteen eteläreunalla hiekkatörmässä on kaksi suurta tervahautaa. Molempien halkaisija on n. 20 m, ne ovat suppilomaisia, vallin ympäröimiä ja vallissa on juoksutusaukko pohjoisreunassa avautuen lähteelle päin. Molempien tervahautojen päällä kasvaa suuria mäntyjä ja sisäosassa vadelmaa, mutta ne ovat hyväkuntoisia ja selvästi havaittavia. Tervahautojen alapuolella rinteessä, joka on tullut esille veden laskettua, on näkyvillä runsaasti nk. tervakiveä, kovettunutta tervansekaista hiekkaa ja osin kuonaantunutta savea ja hiiltä. Tervan voi vielä haistaa ja se jopa muodostaa veden pintaan paikoin kalvoa. Tervaa on imeytyneenä maastoon runsaasti. Lähteen pohjoisreunassa törmässä on useassa paikassa tullut näkyviin hirsien jäännöksiä, näitä on myös lähteen pohjassa sen pohjoisreunalla. Hirret saattavat olla jäänteitä vanhoissa valokuvissakin näkyvistä terva-aitoista, joita lähteen ympäristössä on sijainnut useita. Näkyviin on myös tullut erilaisia lähteen pohjaan lyötyjä puuseipäitä. Näistä osa liittyyneen laiturirakennelmiin, osa sen sijaan on lähteessä olleiden säilytyslaatikoiden kiinnityspuita. Paikallisilla on vielä muistitietoja lähteen käytämisestä erilaisten elintarvikkeiden jäädyttämiseen ja säilyttämiseen. Tervahautoja tiedetään sijainneen lähteen ympärillä useita, jäännöksiä on tullut esille aikaisemminkin rakennustöissä. Myös lähteen pohjalla oli mahdollisesti tervahautojen jäännöksiä. Muinaisjäännösalue on rajattu käsittämään vielä säilyneet tervahaudat sekä lähteen nykyisen vesialueen. Myllyjen vuoksi lähde on padottu (mahdollisesti 1700-l) ja vesi on peittänyt vanhemmat rakenteet. Vanhojen karttojen perusteella patoallas on kooltaan ja muodoltaan vaihdellut eri aikoina.</p>
<p>Muuta tietoa: Lähteen pohjan kaivamisen yhteydessä on löytynyt suuri määrä erilaisia esineitä ja esineiden katkelmia. Osa liittyyneen ruuan säilyttämiseen lähteessä, osa tervanpoltoon ja erityisesti ajan viettämiseen tervahautoilla niitä poltettaessa ja vahdittaessa. Tietojen mukaan kylän taloilla oli tapana syyttää haudat samaan aikaan ja polttoon lienee liittynyt myös arjesta poikkeavaa kyläläisten yhteistä ajanviettoa.</p>

4. SUOJELUTIEDOT

Kunto:
Hoidon tarve:
Ehdotus suoja-alueeksi:
Tiedossa olevat maankäyttöhankkeet: Lähde on vasta kunnostettu ja puhdistettu lietteestä
Muut säilymiseen vaikuttavat asiat:
Rauhoitusluokkaehdotus perusteluineen (jos tarpeen): 1

5. MUUTA

Tarkastajan yhteystiedot: Leena Koivisto / Satakunnan Museo
Muut tiedot:
Lähilöydöt:

Opas kohteelle (nimi ja yhteystiedot, jos eri kuin tarkastaja): Kankaanpään kyläyhdistys ry, Saana Kauko, saana.kauko@gmail.com

6. PÄIVÄYS JA KERTOMUKSEN LAATIJAN ALLEKIRJOITUS

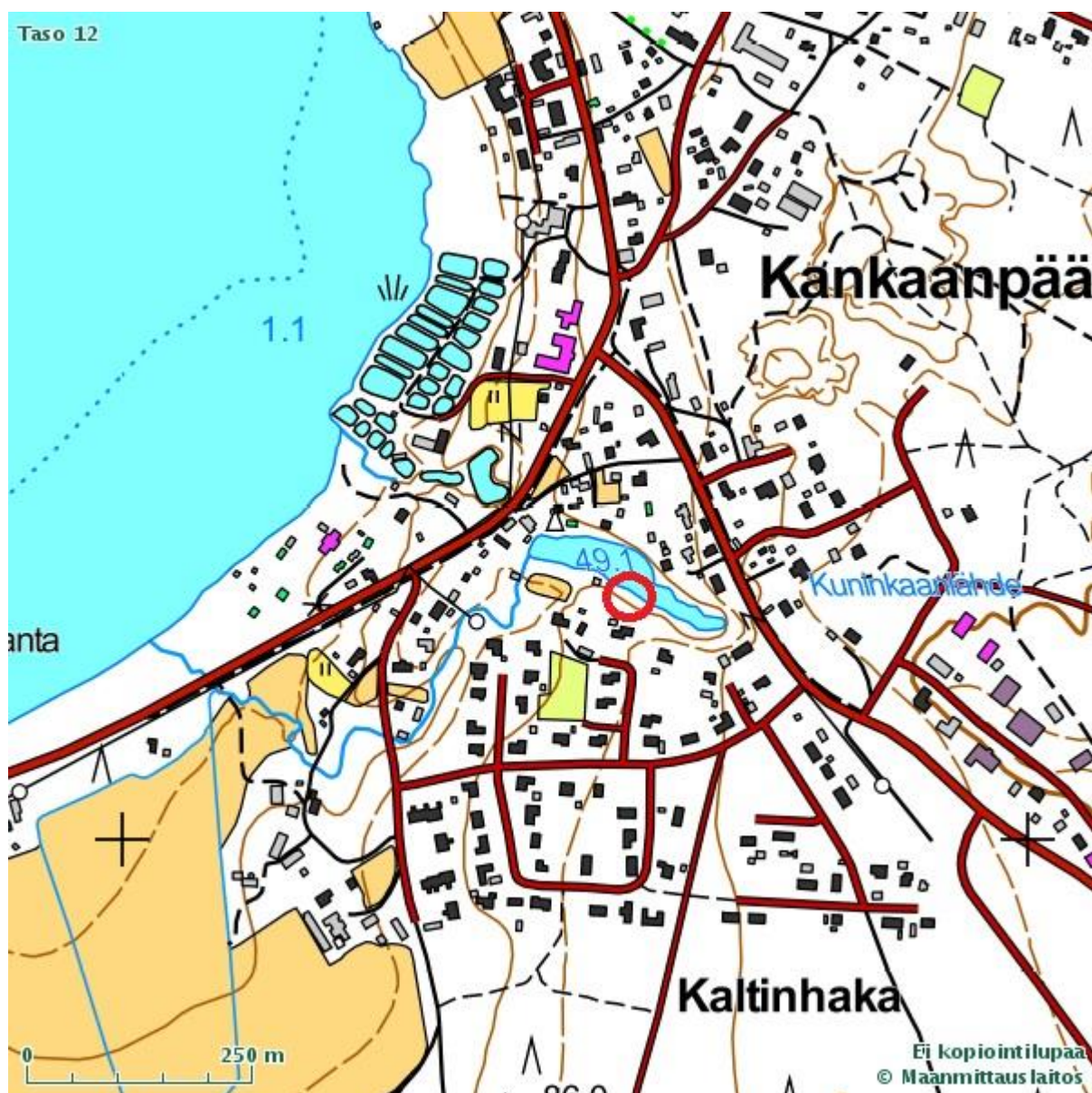
Päiväys:

Porissa 27.8.2015

Allekirjoitus:

Leena Koivisto

LIITE: karttaote

LIITE: kuvat

Kuninkaanlähde tyhjennettynä. Kuvattu lännestä.

Kuvattu idästä kohti Kyliönjärveä

Veden alta paljastuneita terva-aittojen jäännöksiä lähteen pohjoisreunalla.

Itäisempi tervahauta Kuninkaanlähden etelärannalla.

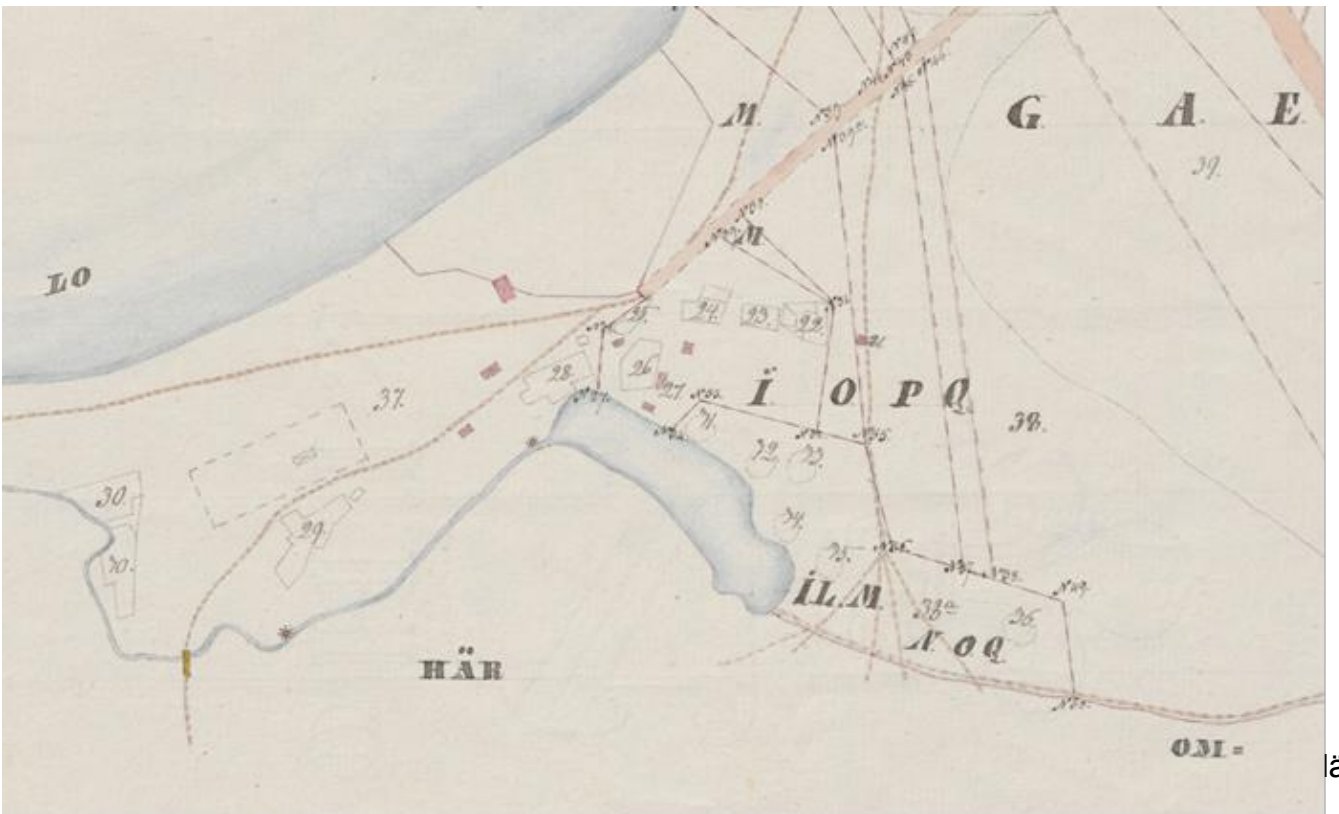
Läntinen tervahauta. Rinteessä siihen kasattuja "tervakiviä".

Kuninkaanlähteestä tyhjennyksen yhteydessä löytyneitä esineitä.

Kartta vuodelta 1707, jossa merkittynä tervanpolttopaikka. Kankaanpää, Tiluskartta ja selitys 1707-1707 (A48:3/1-2)

lä